

**Carmelites Descalços
Catalunya i Balears**

Diagonal, 424 — 08037 Barcelona
Tel. 934 160 808 — info@carmelcat.cat
www.carmelcat.cat

**Llibre de les FUNDACIONS
(Teresa de Jesús)**

Curs 2011-2012

Guia de lectura

(Text preparat per la comissió del V Centenari del naixement de Santa Teresa com a guia de lectura del llibre de les *Fundacions* per al curs 2011-2012)

BIBLIOGRAFIA

Edicions de les Obres de Santa Teresa:

—SANTA TERESA DE JESÚS, *Obras completas*, Madrid: Editorial de Espiritualidad, 2128 pp., 5a. edició.

—SANTA TERESA DE JESÚS, *Obras completas*, Burgos: Monte Carmelo, 1420 pp., 15a. edició (sense les Cartes).

Edicions de les Fundacions:

—SANTA TERESA DE JESÚS, *Libro de las Fundaciones*, Madrid: Editorial de Espiritualidad, 284 pp., 3a. edició.

Comentaris i altres llibres:

—Tomás ÁLVAREZ, *Comentarios al Libro de las Fundaciones de Santa Teresa de Jesús*, Burgos: Monte Carmelo 2011, 166 pp.

—Tomás ÁLVAREZ, i Fernando DOMINGO, *Santa Teresa de Jesús: viatges i missatge*, Barcelona: Carmelites Descalços de Catalunya 1983, 172 pp.

—Tomás ÁLVAREZ, *100 fichas sobre Teresa de Jesús*, Burgos: Monte Carmelo 2007.

Conclusió

A *Vida*, Teresa ens va regalar el seu itinerari personal de gràcia i la seva resposta a la crida de Déu amb la fundació del primer Carmel. A *Camí*, ens confià l'ideal del nou grup dins de l'Església, tot un manual de vida i oració teresiana. A *Fundacions*, la crònica d'una aventura i resposta col·lectiva: dones orants per l'Església en les quals Déu obra les seves meravelles.

Com s'ha vist, la crònica de les fundacions no és una crònica comuna. Teresa no s'ha limitat simplement a ordenar un conjunt de dades objectives. Història, pedagogia, mistagògia, es van trenant harmoniosament per a transmetre'ns, amb l'amor, el caliu i la frescor del record, la vida naixent dels seus Carmels. Fets, indrets i noms donen al relat realisme històric. Però Teresa també aconsella, prega, preveu, pondera virtuts i situacions, lloa Déu, testifica la seva grandesa i misericòrdia en unes pobres dones sense recursos però compromeses sense mitges tintes amb el món i amb l'Església.

Dèiem al principi que hem privilegiat una lectura transversal. La intenció era recollir aquesta 'lectura teològica' de la història que es va esdevenir en els seus Carmels i que la Mare ofereix com a exemple a les futures generacions. Hem volgut "passar pel cor" totes les ocasions, indrets, persones i virtuts que va assenyalar com a fonaments sòlids i eterns. Són les nostres 'arrels', sempre renascudes i enfonsades en la terra del Carmel per la vida, l'amor i la fidelitat al carisma teresià dels qui avui en som successors.

Que puguem testimoniar i repetir amb les mateixes paraules de Teresa de Jesús: en el que hem rebut de "*nuestros santos padres pasados*", en el que som i en allò que avui fem, "*mirad la mano de Dios, que de todas cuantas maneras lo queráis mirar, entenderéis ser obra suya. No es razón que nosotras la disminuyamos en nada, aunque nos costase la vida y la honra y el descanso*" (27,12).

GUIA DOCTRINAL

1. *Fundacions*, una aventura sempre nova.

El llibre de les *Fundacions* es presenta com la història del naixement i el desenvolupament d'un carisma dins d'una Església particular, l'espanyola del segle XVI. És una col·lecció de dades que continuen la tasca començada en el *Llibre de la Vida* amb la narració de la primera fundació: Sant Josep. Calia fer-ho perquè una família que pren carta de ciutadania necessita donar raó dels seus orígens, mostrant de manera simultània la veracitat de l'actuació de Déu en el món a través de la vida de les persones (F pròl.,2), en aquest cas de Teresa.

Vist d'aquesta manera, *Fundacions* és una continuació de *Vida*. Si *Vida* és camí d'introspecció, *Fundacions* és font d'extraversió; i en els dos casos és fonamentalment Teresa: "*yo sé de una persona...*" "*... esta persona...*" "*...Yo os digo...*" "*...Cuando yo esto ví...*" "*...Yo no lo quería...*"

Teresa, davant la realitat del seu món, es presenta com a cronista de les mercès que Déu ha fet en aquestes fundacions (F pròl.,3). I aquí ens trobem amb la primera de les peculiaritats d'aquest llibre. No es tracta d'una història general, sinó més aviat d'una història domèstica amb finalitats doctrinals, didàctiques i explicatives. El que pretén aconseguir amb el seu escrit, la finalitat original, és donar raó de la glòria d'aquest Gran Senyor amb la vivència de "*un estilo de hermandad y recreación*" (F 13,5). És l'encarnació de la mística en l'obediència. És la manifestació de la plenitud de la llibertat en la persona de Teresa (V 4,10) i, per tant, manifestació de la grandesa de Déu, l'autèntica finalitat d'aquest llibre (F 2,6). D'on deduïm que *Fundacions* és una invitació a recórrer els camins que porten a la plenitud de la llibertat. Llibertat que només s'aconsegueix en la transformació de l'estimada en l'Estimat: "*me dijo el Señor: Hija, la obediencia da fuerzas*" (F pròl.,2). Obediència que es fa palpable en la preocupació pels negocis de l'Estimat, en la total confiança dipositada en

Ell i en l'experiència de la seva presència. Crist és la seva finalitat missional i evangelitzadora. Amb gran realisme i humanisme, Teresa ens comunicarà que l'assoliment d'aquesta Llibertat no és una tasca senzilla. Així com els cavallers errants han de passar grans proves i fatigues abans d'aconseguir el favor de la dama, així com Moisès, Abraham i altres figures bíbliques van haver de posar-se en camí i superar grans dificultats i batalles abans d'arribar a la terra promesa, així també *Fundacions* serà el relat de grans esforços i treballs.

Fundacions es transforma en un camp de batalla on lluiten les hosts del maligne amb les hosts d'aquest Gran Capità, que és Crist en la seva humanitat, que és la presència del Santíssim Sagrament (F 3,8ss; 28,37, etc.). La vida que apareix en *Fundacions* es troba a mig camí entre la terra i el cel, entre el miracle i la presència del maligne que ho dificulta tot. Cada fundació, cada nou monestir serà una victòria sobre el maligne, cada ànima guanyada serà una derrota del maligne. Teresa és la cronista que, amb llenguatge senzill i familiar, narra les grans gestes del Senyor, i les narra en primera persona amb l'autoritat de l'experiència de qui ha estat en el camp de batalla i hi ha participat. Fa pàtria, construeix Església, crea comunitat. Aporta consells per guanyar les batalles en què aquesta aventura sempre nova embolcallarà les seves filles, els seus lectors.

Però Teresa no podia quedar-ne fora, es textualitza, es fon amb el text. Dóna raó de la seva manera de fer i de la seva missió davant els seus confessors, els censors i l'Església sencera. A *Fundacions* segueix el treball començat a *Vida*. Tot i que aquí explícita la necessitat de donar raó de la seva vida mística relacionada, o en concordança, amb la seva obra domèstica. La crònica es transforma en "intrahistòria", en pregunta. Serà obra d'una santa o serà obra d'una il·luminada? Serà obra de la seva obstinació o serà obra del mateix Déu? Com donar raó del Carmel descalç? Teresa es confessa amb els fets. Busca discerniment. Busca aprovació, tant de les seves germanes com de l'Església i de la societat en general. Així com el *Lazarillo de Tormes* dóna amb el seu relat raó de la seva posició social, Teresa a *Fundacions* dóna raó de si en la realitat de la reforma. Així com el *Lazarillo de Tormes* busca educar i té tints moralitzadors, *Fundacions* és retrat de vida cristiana exemplar.

VIII) «*Hijas mías, esforcémonos a ser verdaderas carmelitas, que presto se acabará la jornada*» (16,5)

Compromís amb la història i esperança de vida eterna s'han unit harmoniosament en la vida de Teresa. Tot el que diu és «*para animarnos a andar con fortaleza camino de puertos tan ásperos, como es el de esta vida, mas no para acobardarnos en andarle. Pues, en fin, fin, yendo con humildad, mediante la misericordia de Dios, hemos de llegar a aquella ciudad de Jerusalén, adonde todo se nos hará poco lo que se ha padecido, o nonada, en comparación de lo que se goza*» (4,4).

A. CONTEXT LITERARI

Som novament davant un conjunt de successos edificants esdevinguts en el monestir de Toledo. Un d'ells és l'alegria i naturalitat amb què assumeix la mort una germana de la comunitat. La visió que Teresa té de Crist, emparant aquesta monja moribunda, es transforma en promesa per a totes les generacions de carmelites. Un estímul al compromís d'entrega i fidelitat en la breu jornada de la vida.

B. CLAUS DE LECTURA

1. *Mort, judici, cel o infern*, no es perden mai de vista en l'horitzó teresià. Tot és per a millor servir i estimar, imitant al Senyor i recordant que no tenim aquí la nostra estança definitiva (cf. 14,5). «*Por amor de nuestro Señor les pido se acuerden cuán presto se acaba todo. [...] Poco durará la batalla, hermanas mías, y el fin es eterno*» (29,33; cf. 12,1; 27,12; 28,36).

2. Els *esdeveniments*, les *mediacions*, les *decisiones* existencials, tot va teixint el nostre destí etern. Amb aquesta clau es poden llegir els consells de Teresa als pares de família (10,9-11; 11,2; 20,3); la virtut de l'obediència (pròl.,1; 5,5); la censura a les consideracions de llinatge (15,15-16).

C. CELEBRACIÓ

Debat: Com rellegir i interpretar avui teològicament els successos relatats en 6,18-21 o en 10,1-5?

Revisió de vida: com tenim present o quant conreem el desig del cel, la necessitat de purificació o 'transfiguració' interior, la 'naturalitat' davant la mort? (16,4; 27,12).

VII) «En estas fundaciones no es casi nada lo que hemos hecho las criaturas. Todo lo ha ordenado el Señor... sólo Su Majestad lo podía levantar en lo que ahora está» (13,7)

Teresa dona testimoni del poder i la misericòrdia de Déu enmig dels treballs i contradiccions de cada fundació: «*Estas casas en parte no las han fundado hombres las más de ellas, sino la mano poderosa de Dios*» (27,11). La seva lectura teològica de la història està amarada de la presència divina, res no resta al marge de la providència de Déu.

A. CONTEXT

Som als principis de Duruelo. Sense casa i sense llicència dels provincials, Teresa no fa sinó encomanar-ho a Déu: «*Fue Nuestro Señor servido que como me dio lo principal, que eran frailes que comenzasen, ordenó lo de demás...*» (13,1). «*¿Qué de cosas he visto en estos negocios, que parecían imposibles y cuán fácil ha sido a Su Majestad allanarlas...!*» (13,7).

B. CLAUS DE LECTURA

1. *Etapas que es poden trobar en cada fundació:*

- a) Teresa rep la invitació a fundar.
- b) Discerneix l'oportunitat, el lloc i el manteniment de la futura comunitat.
- c) Immediatament procura els permisos eclesiàstics i civils, una casa de lloguer i un grup fundador.
- d) Viatge i arribada (generalment nocturna).
- e) Arreglar el lloc i celebració de la missa a primera hora del dia.
- f) Recerca de casa definitiva i trasllat posterior. Inauguració solemne amb el Santíssim Sagrament.
- g) Imposició de la clausura i posta en marxa del nou estil de vida comunitària i la pregària litúrgica.

2. *L'obra de Déu:* Cada fundació és 'cosa suya' (27,11-12.16; 28, 18; 29,5-6.24). Ell hi posa els mitjans, Ell vol cada fundació, s'hi fa present, aplanar els camins, transforma les dificultats en possibilitats (31,4.11.16. 26.31.50). En les grans dificultats del camí i malalties dona forces (18,4; 24,6; 25,8; 27,17-18; 29,3). Déu dona sempre els treballs amb pietat (24,11); no desampara «*a quien desea servirle*» (27,20).

C. CELEBRACIÓ

Examen i debat entorn dels textos: com és la nostra lectura de la història, dels esdeveniments, de les dificultats que ens toca viure?

En definitiva, *Fundacions* és l'expressió dels records de Teresa. Per això apareixeran de forma més viva aquells que la van impressionar i que van quedar fixats en la seva memòria. Hi ha, per tant, una successió emocional (F 28,37). Hi apareixen compilats una àmplia gamma de colors, d'olors i de sentiments interiors. N'extraurà lliçons pràctiques per a les seves monges. És, com totes les seves obres, una comunicació de la seva intel·ligència, de la seva personalitat, de la seva "determinada determinació", de la seva sensibilitat i del seu amor per Crist, per la seva humanitat i la seva divinitat, en una època en què aquesta apareixia amenaçada. *Fundacions* és una resposta encarnada a la lectura dels signes dels temps. És nova evangelització. És aventura sempre nova, per qui connecti amb la seva lectura. "Ahora comencamos y procuren ir comenzando siempre de bien en mejor" (F 29,32).

2. L'obra i el seu gènere

L'autògraf d'aquesta obra es conserva a la Biblioteca de l'Escorial (Madrid). És un volum de 132 fulls, en format de 303 x 210 mm i en suport paper. La cal·ligrafia és la pròpia de la Santa, però com a obra escrita al llarg de la seva vida presenta "una certa discontinuïtat en la fermesa dels trets i en la seva mateixa redacció, sobretot al final, fundació de Burgos, en la qual abunden els lapsus, les equivocacions materials, com a símbol estremat d'haver emprat totes les energies en l'empresa: la fi és pressentida en aquestes pàgines."¹ I seguint amb la descripció de l'obra, diu el P. Silverio de Santa Teresa:

La Santa no va posar cap títol a aquest escrit. Després del pròleg, divideix el llibre en capítols, seguits d'un sumari del seu contingut, tots de la seva lletra, fora del XII, que és de ploma de la mateixa religiosa que va escriure els títols del Camí de Perfecció de l'Escorial. Tancat el que es podria anomenar cicle del segon període de les *Fundacions* amb la de Caravaca (c. XXVII), més endavant va escriure els quatre darrers abans

¹ TERESA DE JESÚS, *Obras completas* (Archivo Silveriano, 1), ed. TOMÁS ÁLVAREZ (DE LA CRUZ), Monte Carmelo, Burgos 1984, 4 ed., p. 1051.

de morir, en quaderns a part, de la mateixa grandària i classe de paper que els anteriors. En comptes de capítols, encapçala les relacions amb l'anagrama de Jhs, seguit del seu corresponent sumari, a excepció de la de Villanueva de la Jara, en la qual es llegeix solament: *La fundació de Villanueva de la Jara*. Al revers del full anterior (foli 96 *verso*), en què conclou la fundació de Caravaca amb sis línies de la primera plana, i la resta queda en blanc, s'hi va enganxar el paperet original que conté els quatre avisos per al bon govern de la seva Reforma. A l'últim full de l'autògraf escriu l'historial del canvi de jurisdicció de l'Ordinari a l'Orde, verificat el 1577 amb el convent de Sant Josep d'Àvila.

L'autògraf de les *Fundacions* es troba en perfecte estat de conservació. Alguns capítols porten encara els senyals d'haver estat bastant llegits, per les ditades que hi ha als marges. Està empastat conforme al conegut model de les enquadernacions *escurialenses*, i folrat de tissú groc floreat. En daurar-los, van desaparèixer algunes lletres i paraules de gloses marginals que el P. Gracián li va posar. Encara que l'autògraf es llegeix molt bé, no té la lletra tan uniforme i ben traçada com la d'altres originals seus; sobretot en els últims capítols, s'hi adverteix una menor fermesa i seguretat en el pols: la Santa estava ja molt vella i xacrosa quan els escrivia. Potser els errors purament materials que es van escapar de la seva ploma en la redacció siguin deguts a la seva debilitat i a la pressa, més que en altres autògrafs seus...²

VI) «*Fueron entrando algunas –que parece las escogía Dios–, cuales convenía para cimiento de semeiante edificio...*» (9,1)

En tot moment, a les cròniques de les fundacions emergeixen, amenitzant i enriquint les dades històriques, alguns perfils biogràfic-espirituals amb una clara intenció pedagògica i exemplaritzant. Crida vocacional, virtuts, patiments, fets edificants, gràcia desbordant de Déu amb cada ànima escollida, tots plegats sorgeixen «*para que se esfuerzen a imitar las que van con alguna tibieza, y para que alabemos todas al Señor, que así resplandece su grandeza en unas flacas mujercillas*» (12,10).

A. CONTEXT

En la galeria de personatges seleccionats es fa referència a les fundacions de Valladolid, Duruelo, Toledo, Beas, Sevilla i Villanueva de la Jara. L'animador de la trobada haurà de seleccionar les dades essencials que enquadrin la biografia espiritual en la fundació corresponent.

B. CLAUS DE LECTURA

Tot seguit se suggereix una perspectiva de lectura de cada relat biogràfic, reconeixent que les possibilitats de lectura són moltes. Tantes com virtuts, ponderacions i lliçons o consells treu Teresa de cada una d'elles.

1. Casilda de Padilla: vocació i oposició familiar (10,8-16; 11).
2. Beatriz de la Encarnación: virtuts i mort exemplar (12).
3. Sant Joan de la Creu i Antonio de Jesús: un mateix '*estilo del proceder*' (F 13); '*el espíritu que el Señor había puesto allí*' (14).
4. Diferents monges: pobresa, mortificació i obediència (16).
5. Catalina Godínez: conversió, fe i esperança en la promesa de Déu (22).
6. Gracián i Joan de Jesús Roca: qualitats humanes, pietat mariana i desig del bé de les ànimes (23)
7. Beatriz de la Madre de Dios: dificultats familiars i proves interiors (26,3ss).
8. Catalina de Cardona: soledat i abnegació evangèlica (28,21ss; CC 20).

C. CELEBRACIÓ

Compartir vocacional: «cuando el Señor quiere para sí un alma, tienen poca fuerza las criaturas para estorbarlo» (10,8).

Catequesi: la crida de Déu al Carmel teresià.

² SANTA TERESA DE JESÚS, *Las Fundaciones* (Biblioteca Mística Carmelitana,5), ed. SILVERIO DE SANTA TERESA, Monte Carmelo, Burgos 1918, pp. XXXVII-XXXVIII. I a partir de l'any 2003 cal tenir present l'edició fototipogràfica preparada pel P. Tomás Álvarez. La visió d'aquesta edició i la lectura de l'estudi que la acompanya ens pot servir —amb la perfecció de la tècnica— per conèixer la mà del censor, l'estat de salut de Teresa, la seva història redaccional i editorial, el seu vocabulari i una aproximació a la seva doctrina: cf. SANTA TERESA DE JESÚS; *Fundaciones*, ed. TOMÁS ÁLVAREZ, Patrimonio Nacional-Monte Carmelo, Burgos, 2003: “*Es un cuaderno cartáceo, de formato mayor, 303 x 210 cm, con un total de 135 folios. Con 261 páginas autógrafas de la Santa. Numeración de folios discontinua, de mano ajena, de 133 folios; más otra numeración tardía a lápiz,*

V) «*Siempre habían de mirar que son cimientos de los que están por venir*» (4,6)

Teresa relata les grandeses que Déu realitza en las primeres vocacions dels seus Carmels. Els continuadors han de recordar aquests principis, imitar el seu exemple i entendre que no és “*sólo cosa dada a los antiguos*”. Cada carmelita és pedra i fonament dels que vindran, i que «*para hacer Dios grandes mercedes a quien de veras le sirve, siempre es tiempo*» (4,5).

A. CONTEXT

Després de relatar la fundació de Medina, la Santa acaba el relat presentant la situació ideal de la comunitat, a la manera dels Fets dels Apòstols: «*Las monjas iban ganando crédito en el pueblo y tomando con ellas mucha devoción [...] porque no entendían sino en cómo pudiese cada una más servir a nuestro Señor*» (3,18; 14,8). Diversos testimonis se succeeixen en les pàgines de *Fundacions*: exemplaritat i reclam de fidelitat per a les generacions futures.

B. CLAUS DE LECTURA

1. *Fer memòria dels orígens*: «*ponga siempre los ojos en la casta de donde venimos*» (29,33; 4,5-7; 9,1; 14,4-5).
2. *Viure amb fidelitat el present*: «*ahora comenzamos, y procuren ir comenzando siempre de bien en mejor*» (29,32; 16,1; 20,15; 28,5).
3. *Edificar el futur*: «*cada una haga cuenta de las que vinieren, que en ella torna a comenzar esta primera regla de la Orden de la Virgen nuestra Señora*» (27,11).

C. CELEBRACIÓ

Interpel·lació, discerniment i debat: com ens veiem (comunitat, grup) i com ens veuen els de fora a la llum d'aquests textos teresians, quines són las virtuts que Teresa pondera dels començaments i que volem traduir i transmetre avui.

Jornada de recés: textos guia: «*llevar adelante tan buenos principios...*» (20,15). «*Es muy amigo Su Majestad de llevar adelante las obras que Él hace, si no queda por nosotras*» (27,11; 29,33).

Pel que fa a la data de composició del llibre, el primer que cal assenyalar és que és una obra escrita a impulsos i en moments en els quals els negocis de Déu li concedien a Teresa una mica de temps. Està escrit amb pressa i, a més, abasta l'últim període de la vida de la Santa. Si ens fixem en les seves pròpies paraules, la Santa comença la redacció d'aquest llibre l'any 1573, més en concret el 25 d'agost, “*día de San Luis, Rey de Francia*” (F pròl.,2) i el conclourà definitivament després de la fundació de Burgos l'any de la seva mort, any de 1582.

Entre el 25 d'agost de 1573 i el febrer de 1574, data en què surt de Salamanca per fundar a Segòvia, escriurà els primers nou capítols. Ja a Valladolid, o al seu retorn a Sant Josep d'Àvila com a priora, escriurà els tres següents. A partir de 1575 escriurà el capítol 14, que tracta de la fundació del convent dels descalços d'Almodóvar. Els capítols del 14 al 20, de difícil datació, seguiran a aquests. En tenim coneixement per una al·lusió continguda en la carta del 24 de juliol de 1576 a don Lorenzo de Cepeda. Els capítols del 21 al 27 els escriurà durant el seu confinament a Toledo. Són els anys 1576-77. La mateixa Teresa ens informa de la conclusió d'aquests capítols en el primer colofó del llibre (F 27,23). És el 14 de novembre de 1576. D'aquesta manera acaba la primera redacció del llibre. Els següents quatre capítols seran compostos a mesura que es realitzen les fundacions: Villanueva de la Jara (1580), Palència i Sòria (1581) i Burgos (1582).

Pel que fa al gènere del llibre, tenint en compte que els gèneres purs no existeixen, ens trobem amb una dificultat a l'hora d'intentar la seva classificació. No és una obra que es pugui abastar amb una lectura unilateral. Diríem, grosso modo, que és una crònica en la seva finalitat històrica, un relat en la seva percepció psicològica i prosa didàctica en la seva funció pedagògica. Caminen de la mà el magisteri, la crònica i la presència autorial.³ El magisteri i la crònica troben la seva font en

---

sobrepuesta a partir de la hoja 32. Caja de escritura oscilante entre 27,5 x 17 cm (folio 1r) y 23 x 15 (fol. 43r). Encuadernado en los talleres de la Biblioteca y forrado desde antiguo 'en tisú amarillo floreado'” (p. 341, vol. 2).

³ Teófanos Egido i Víctor García de La Concha hi fan referència: 300 paràgrafs de crònica i 211 de magisteri, de parènesi.

l'experiència de Teresa i en la seva necessitat de comunicar-la. La crònica i l'ensenyament es transformen en diàleg, en un diàleg sincer i col·loquial que tan aviat es dirigeix a Déu a manera de monòleg orant, que engloba a tots els cristians, com es transforma en interpel·lació directa a les seves monges i a tots els seus lectors. En aquesta conversa predomina sobre la dada històrica i la font llibresca el record de Teresa (F pròl.,3; 20,15). Això li permet una major llibertat a l'hora de narrar els fets. Així, davant la rigidesa de l'esquema de la crònica on els successos han d'anar en una autèntica successió objectiva, a *Fundacions* això es dona de manera genèrica; la seva successió és més subjectiva, es fixa en la descripció del detall i recorre a la frescor del record. Es dona importància a la intensitat amb la qual ha quedat gravat en la retina de l'autora el succés esdevingut. I, per tant, hi ha més una successió emocional que cronològica (F 28,37). Això no implica que desaparegui l'objectivitat i la successió cronològica lineal. Desapareixeria el criteri de veracitat. L'objectivitat i la successió cronològica s'enriqueixen amb els judicis i amb les visions concretes de l'autora. Els successos explicats són, només, els que a ella li interessaven, deixant fora de la seva relació aquells d'importància per a la societat civil de la seva època, fins i tot deixa fora el paisatge i les persones alienes a les obres. És, per això mateix, la relació dels seus esdeveniments; la relació dels records i successos de la seva vida. Estem davant una crònica del record. Obra on Teresa juga amb l'equilibri entre l'objectiu i el subjectiu, on combina la successió cronològica lineal amb la seva escala d'emocions i valors, de presències i silencis.

3. Estructura i plans de lectura

En el nostre intent de dotar d'esquelet o de donar una estructura a aquest text ens trobem amb la complexitat pròpia d'un llibre escrit de manera discontinua en el temps i amb pluralitat de continguts. Depenent del criteri utilitzat obtindrem una o una altra estructura.

1) L'estructura més bàsica seria la fonamentada en la distinció entre continguts històrics i doctrinals, però seria poc operativa a l'hora de facilitar la lectura, a més de confusa; ja que en no poques ocasions la dada històrica és aprofitada per exposar la doctrina.

IV) «*Para mí es grandísimo consuelo ver una iglesia más adonde haya Santísimo Sacramento*» (3,10)

La Santa gaudeix amb cada fundació, conscient d'haver edificat una església més a redós de la "*presencia eucarística y el ministerio de la oración*" (18,5; 29,27). Aquesta comunitat selecta té un estil propi de vida evangèlica. S'haurà de discernir bé cada vocació.

A. CONTEXT

Fundació de Medina del Campo. Celebrar la primera missa i instal·lar el Santíssim Sagrament com a centre de la comunitat era per Teresa l'acte litúrgic fonamental per a la fundació canònica d'un monestir. La seva devoció i preocupació pel Santíssim fa referència aquí expressament al conflicte luterà.

B. CLAUS DE LECTURA

1. *La vocació a l'oració* requereix discerniment, però no s'ha de témer «*andar este camino*» (4,2-4).
2. *La imaginació i la malenconia*, enemigues de la interioritat (c. 7).
3. *Substància de la perfecta oració: «amar mucho»* (5,2), «*determinándose a obrar y padecer, y hacerlo cuando se ofreciere*» (5,3); «*no a los rincones sino en mitad de las ocasiones*» (5,15-16).
4. *Vocació a la soledat i intimitat amb Ell: «Este gran consuelo de vernos a solas»* (31,46).
5. *Consells a les prioros* (18,6-13): «*La discreción es gran cosa para el gobierno*» (18,6; 19,1). Portar les germanes pel camí de la Regla i Constitucions amb caritat, suavitat en la mortificació, lloant i exercitant les virtuts (8,9), «*ayudando a cada una, según el talento que les da Dios de entendimiento y espíritu*» (18,8).

C. CELEBRACIÓ

Oració davant el Santíssim. Text motivador: humilitat de Crist en l'Eucaristia (3,13). «*Tan gran bien para la cristiandad... estar Jesucristo, verdadero Dios y verdadero hombre*» (18,5) en el centre de la nostra comunitat i de la nostra vida.

Compartir el text bíblic de la Samaritana: l'aigua viva i l'alegria «*de estar-se con Él*» (31,46).

III) «Tenía muy creído que no había de faltar el Señor a las que no traían otro cuidado sino en cómo contentarle» (1,2)

La pobresa és un dels pilars de la reforma teresiana. Incisiva i radical en la primera fundació (V 35,2-6; 36,6.19-30), moderada amb el pas del temps i davant de noves circumstàncies: *pobresa absoluta* en poblacions grans i amb “renda fixa” en llocs petits i curts de mitjans. «*Soy amiga de que sean los monasterios, o del todo pobres, o que tengan de manera que no hayan menester las monjas importunar a nadie para todo lo que fuere menester*» (F 9,3; 24,17).

A. CONTEXT

Teló de fons: la seva experiència a l'Encarnació i la pobresa com a retorn als orígens, testimoni de tota renovació en l'Església. Teresa evoca l'ideal de pobresa viscut a Sant Josep d'Àvila, la confiança en Déu, la generositat i solidaritat de cada germana vers les altres. L'exemplaritat de les primeres comunitats és el paradigma que vol que perduri en la memòria col·lectiva.

B. CLAUS DE LECTURA

1. Discerniment i opció de retorn als orígens: *Vida* 35-36. Consignes per a les noves comunitats: *Camí* 2.
2. Confiança en la providència: F 20,13; 27,13-14; 31,50.
3. Ideal viscut per les primeres comunitats de frares (F 14,4-5) i monges descalces (15,13-15).

C. CELEBRACIÓ

Examen de consciència: partint de les disposicions teològals davant la pobresa evangèlica i els seus fruits: desig de pobresa, deseïment i confiança, *señorío*, *hartura* i quietud (cf. 15,15).

Desafiament, compromís i profecia: com viure avui la pobresa evangèlica en les nostres famílies, grups, comunitats, a la llum dels textos citats i davant els reptes de la realitat histórico-social-cultural que ens toca viure (cf. web: Fitxa I *Camí*, pp. 3-4).

2) Una altra estructura estaria basada en la descripció de cada capítol del llibre, prenent cadascun d'ells de manera independent. El resultat seria semblant a l'anterior i, fins i tot, més problemàtic, ja que perdriem la visió general del llibre i la perspectiva de la batalla entre Déu i el maligne enmig del món i la humanitat. A més, dificultaria en grau màxim la connexió entre els nivells pedagògic, doctrinal i històric.

3) Una altra possibilitat és la basada en l'estructura interna del text, atenent a les diferents dates de composició i als paral·lelismes i diferències que es donen entre els capítols presos individualment i de manera conjunta. Seguint aquests criteris Víctor García de la Concha i Guido Mancini ens presenten una estructura molt similar i de fàcil comprensió. El llibre es divideix en tres parts atenent a les dates i llocs de composició. La primera part, escrita en 1573, comprendria els capítols I-XX, que al seu torn se subdividiria en dues parts. La primera comprendria les fundacions de Medina del Campo, Malagón, Valladolid —amb les biografies de Beatriz Ordóñez i Casilda de Padilla— i Duruelo (cc. I-XIV). La segona comença amb la fundació de Toledo —que sembla una narració independent de les anteriors, per la manera de començar el capítol— i continua, mitjançant una ràpida successió, amb les fundacions de Pastrana, Salamanca —amb els consells a les prioros— i Alba de Tormes que conclou amb el següent tancament, que ens fa sospitar d'una primera etapa narrativa:

En la cuenta de los años en que se fundaron, tengo alguna sospecha si yerro alguno, aunque pongo la diligencia que puedo porque se me acuerde. Como no importa mucho, que se puede enmendar después, dígoles conforme a lo que puedo advertir con la memoria; poco será la diferencia, si hay algún yerro (F 20,15).

La segona part, que abasta els capítols XXI-XXVII, tracta les fundacions de Segòvia, Beas i Sevilla i conté les biografies de Jerónimo Gracián i Catalina Godínez. Aquests capítols els compon en 1576, mentre es troba confinada a Toledo, i presenten un cert paral·lelisme amb la part anterior. Això fa pensar que Teresa tenia un cert pla establert a l'hora d'organitzar el llibre i encara el tenia fresc en el moment de

l'escriptura d'aquests capítols. Cal afegir que el capítol XXVII presenta el primer colofó de l'obra. Es presenta ja com a obra conclosa. La tercera part abandona aquest pla, es distancia en el temps i és redactada al mateix temps que es realitza la fundació, com ho confirma el nombre prolífic de dades que conté. Ara hi ha més pressa i menys possibilitats per traçar els capítols. Teresa desborda el seu llenguatge amb la descripció de gran quantitat de detalls i la presència de la fatiga i el cansament ocasionat per les persecucions viscudes i les noves dificultats que van apareixent.

4) A més d'aquestes estructures textuais, apareix una estructura profunda que atorga cohesió i unitat a tots els capítols i continguts. Estructura que situa *Fundacions* com a continuació de *Vida* i conclusió de la primera part de *Camí*, en concret, de la part ascètica en el seu arribar a la perfecció en la pràctica de l'obediència, contemplació perfecta és obediència transformada en la plenitud de la llibertat. Oració, deseiement, amor, humilitat i obediència es converteixen en germanor i recreació nova. L'obediència deixa de ser obediència, per ser manifestació de la llibertat del sublim.

Es tractaria d'una estructura espiritual que té el seu origen en la narració de la fundació de Sant Josep i que es repeteix de manera més o menys sistemàtica en totes les altres. El punt de suport és l'obediència, plasmada en aquesta nova vida religiosa que vol encarnar un estil de germanor i recreació i la seva localització final la trobem en cada nova fundació. Si aquest procés a *Vida* es localitza a l'interior de l'ànima, a *Fundacions* es localitza a l'exterior de la persona i a *Camí* en els consells per a la comunitat.

Respondria, en definitiva, a l'esquema següent:

- Exposició: (*Obediència a Déu*)
  - Crida de Déu a alguna cosa
  - La vivència personal/ la relació.
- Els treballs: (*La ascètica de l'obediència: el discerniment*)
  - Diàleg amb ella mateix
  - Diàleg amb els altres
  - Diàleg amb Déu
  - Diàleg amb els adversaris

II) «*Clamaba a nuestro Señor, suplicándole diese medio cómo yo pudiese algo para ganar algún alma para su servicio*» (1,7)

El desig impetuós de la salvació de les ànimes i l'aprofitament del proïsme es transforma en compromís real i concret de Teresa amb la història, la societat i l'Església del seu temps. Déu porta a plenitud els desitjos que inspira, s'inicia l'empresa fundacional.

A. CONTEXT

A Sant Josep d'Àvila Teresa rep la visita de fra Alonso Maldonado, missioner de '*las Indias*'. Al sentir el relat del franciscà reviu els seus desitjos del bé de les ànimes. Déu escolta la seva oració: «*Espera un poco, hija, y verás grandes cosas*» (1,8).

B. CLAUS DE LECTURA

1. El *dinamisme del desig* en la vida espiritual al servei de l'Església: «*¡qué poco descanso podrán tener si ven que son un poquito de parte para que un alma sola se aproveche y ame más a Dios!*» (5,5; 1,6; 2, 3.4; 28,15; 29,3), cosa «*que precia más que todos los servicios que le podemos hacer*» (1,7; 14,8).
2. *Providència divina i confiança en les dificultats*: «*El ánimo no desfallecía ni la esperanza, que pues el Señor había dado lo uno, daría lo otro; ya todo me parecía muy posible, y así lo comencé a poner por obra*» (2,6). «*No deja Su Majestad de favorecer a los verdaderos deseos para que se pongan en obra*» (28,23).

C. CELEBRACIÓ

Taula rodona: signes dels temps i fidelitat creativa del carisma teresià. L'esperança teològica abraça les esperances terrenes, es compromet amb realitzacions concretes, encara que la realitat sigui adversa o hi trobi resistència: «*quién más conoce a Dios, más fácil se le hacen sus obras*» (3,5).
Celebració penitencial, la col·laboració humana en l'obra de Déu. Text guia: «*¡Cómo, Señor mío, no queda por Vos el no hacer grandes obras los que os aman, sino por nuestra cobardía y pusilanimidad!*» (2,7; 28,18-19.43; 29,3).

I) «Por experiencia he visto [...] el gran bien que es para un alma no salir de la obediencia» (Pròl.,1)

L'obediència és una virtut de la qual Teresa es confessa “*muy devota*” (1,3; 18,13). L'ha conreada durant tota la seva vida i la ha inculcada a les seves filles. L'obediència és mediació divina, estímul i criteri de discerniment, fortalesa i seguretat, disposició a la unió i “*camino del cielo*”.

A. CONTEXT

Crist ha demanat a Teresa “*que escribiese la fundación de estas casas*” (CC 6,2: 9.02.1570). Ho concretarà tres anys després obeint el mandat del seu confessor (Pròl.,2; Cta 125,5: a Jerónimo Gracián, 5.10.1576). Comença així a relatar l'obra de Déu en las fundacions de descalces i descalços al servei de l'Església, amb el propòsit de tractar també algunes coses d'oració.

B. CLAUS DE LECTURA

1. *Arrel*: obediència per amor, desig d'aconterar (5,4-6.10; 6,22).
2. *Meta*: unió amb Déu o summa perfecció (5,10-11.13).
3. *Model*: Crist en la seva encarnació i passió (5,3.17).
4. El *camí* de l'obediència i les seves *mediacions*: confessor, priora, superiors (5,12).
5. *Fruits*: seguretat, *señorio*, pau, fortalesa, llibertat, humilitat, voluntat posada en raó, etc. (Pròl.,1-2; 4,2; 5,7. 11-13).
6. *Obediència i oració*: cc. 5-8.

C. CELEBRACIÓ

Catequesi: partint de la fonamentació bíblica de l'obediència de Crist i un elenc de béns que neixen de l'exercici d'aquesta virtut (Pròl.,1; 5).
Debat: com vivim avui l'obediència?; ¿quines són les dificultats que trobem per reconèixer i acceptar les mediacions de la voluntat de Déu?

—Desenllaç: la fundació (*El triomf de l'obediència*)

—Cercant ajudes

a) de Déu

b) dels homes

—La compra de la casa

—La fi de l'aventura

Aquest esquema ens permet realitzar una lectura a tres nivells diferents:

1. Nivell històric: *Fundacions* ofereix les dades necessàries per conèixer com es va desenvolupar la reforma: economia, camins, mitjans de transport, persones que ajuden i dificulten l'obra, situació geogràfica dels convents, peripècies esdevingudes durant els viatges i les fundacions, els testimoniatges de gratitud, etc. Estem davant la crònica dels orígens de la família teresiana. Suport i complement d'aquesta lectura són les cartes que la santa va escriure.

2. Nivell parenètic: De les dades històriques i dels exemples es treu una explicació doctrinal o didàctica.

a. La doctrinal se centra a l'entorn de l'obediència i el seu rol en la vida espiritual: pròleg: l'obediència d'escriure; c. II: obediència i fe; c. III: les misericòrdies de Déu troben la seva arrel en l'obediència; c. IV: l'obediència, conversió radical a Déu; c. V: l'obediència i la seva relació amb l'oració; cc. VI-VIII: el sobrenatural i el patològic tenen una clau de discerniment en l'obediència; cc. X-XII: la misericòrdia, el dolor i l'obediència; cc. XIV-XIX: la pobresa, la voluntat i l'obediència; cc. XXIII-XXV: el perfil biogràfic del P. Gracián i l'obediència; i els capítols que narren les últimes fundacions: Caravaca, Villanueva, Palència i Burgos com a personificació de l'obediència en ella mateixa. Ajudada, això sí, per la presència i l'ànim del protagonista: Sa Majestat: “*¿Qué temas? ¿Cuándo te he yo faltado? El mismo que he sido, soy ahora; no dejes de hacer estas dos fundaciones*” (F 29,6).

GUIA PASTORAL

b. La didàctica s'agrupa com a continuació de *Camí* i preparació per portar amb perfecció l'estil de germanor i recreació. Alerta sobre els perills de la malenconia (c. VII), dóna alguns avisos a les prioros (c. XVIII), ensenya a viure en comunitat amb realisme (cc. I-VIII; XIV-XVII, XXII-XXIII), presenta perfils biogràfics que ajudaran en l'acceptació de candidats (cc. XI, XII, XXIII-XXV, XXVI-XXVIII). Estem en l'àmbit de la prosa didàctica. Teresa mare i fundadora ens deixa el seu testament.

3. Nivell mistagògic: Se'ns presenta la lluita entre Déu i el maligne. És l'estructura profunda que acull l'objectiu primordial de l'obra (F pròl.,3) i la relació en la qual Teresa dóna raó de si i de la seva obra, fruit de l'obediència al P. Ripalda i al P. Gracián. Es contempla la història com a lloc teològic i Teresa com a lectora dels signes dels temps. És l'encarnació de la mística en la realitat de la seva Església⁴ amb l'assumpció de les responsabilitats pròpies. Les *Relaciones* o *Cuentas de Conciencia* ens ofereixen claus per comprendre millor aquesta lectura.

4. Contingut

El llibre de les *Fundacions* es pot articular al voltant de tres nuclis de contingut que remetent a l'obediència, com a eix de tota vida cristiana, a l'estil de germanor i recreació com a nova manera de viure i entendre la vida religiosa i, finalment, a la lectura de la història en clau teològica com a resposta als interrogants que presenten els signes del seu temps.

a. Me dijo el Señor: Hija, la obediencia da fuerzas (F pròl.,2)... ¿Qué temas? ¿Cuándo te he yo faltado? El mismo que he sido, soy ahora; no dejes de hacer estas dos fundaciones (F 29,6).

El febrer de 1567 arriba a la ciutat d'Àvila el superior general, fra Giovanni Battista Rubeo. I Teresa procura que vagi a Sant Josep per donar-li compte de la seva vida i de la seva fundació recent: «*Alegróse de ver la manera de vivir y un retrato, aunque imperfecto, del principio de nuestra Orden [...]. Y con la voluntad que tenía de que fuese muy adelante este principio, diome muy cumplidas patentes para que se hiciesen más monasterios*» (2,3). Poc temps després, considerant la necessitat que hi hagués frares de la mateixa Regla, la *Mare* escriu una carta al general, el qual «*envió licencia para que se fundasen dos monasterios, como quien deseaba la mayor religión de la Orden*» (2,5).

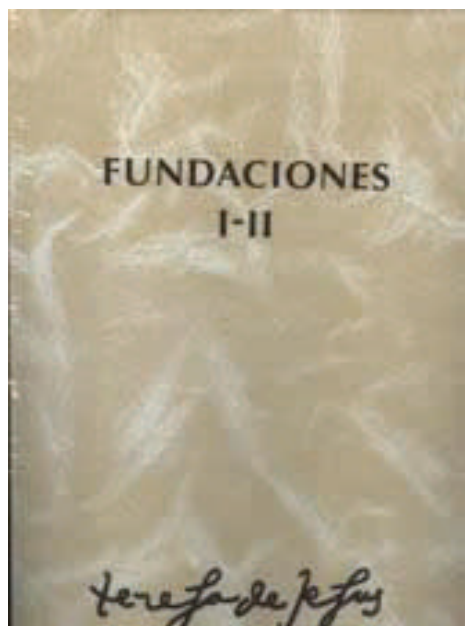
Així comença l'aventura fundacional: Àvila (V 32); Medina del Campo (F 3); Malagón (F 9); Valladolid (F 10); Duruelo (F 13-14); Toledo (F 15); Pastrana (F 17); Salamanca (F 18); Alba de Tormes (F 20); Segòvia (F 21); Beas (F 22); Sevilla (F 23); Caravaca (organitzada, no realitzada per Teresa, F 27); Villanueva de la Jara (F 28); Palència (F 29), Sòria (F 30); Granada (realitzada per Ana de Jesús) i Burgos (F 31). Aquest és l'itinerari que seguirem de la mà de Teresa de Jesús.

En el guió pastoral d'enguany hem optat per una lectura transversal i integradora, donant relleu als grans temes teresians: 1) La virtut de l'obediència, per la qual comença a escriure *Fundacions*. 2) El desig i l'afany missioner en la salvació de les ànimes, arrel i motor de la seva obra. 3) La pobresa de las primeres comunitats. 4) El discerniment de l'oració i de la vocació. 5) La importància de la memòria dels nostres orígens i el compromís de ser fonaments dels qui han de venir. 6) Algunes biografies exemplars per a la memòria col·lectiva. 7) L'obra providencial de Déu que inicia i acompanya cada fundació i, finalment, 8) la perspectiva escatològica: el compromís de l'esperança en tensió de vida eterna. Tot i que els textos-títol de cada secció segueixen l'ordre de *Fundacions*, la lectura es transversal, i intenta remetre a diversos capítols on hi aparegui la mateixa temàtica. L'esquema és el que s'ha seguit en els guions anteriors: introducció al tema, context on hi ha el text escollit, claus de lectura i algunes idees per a la celebració comunitària dels textos teresians.

⁴ CV 3,2-9.

seva vida i hi veu sintetitzat el camí cap a la seva salvació. Una salvació que sempre queda compromesa per la presència del maligne i els obstacles que posa a través del món perquè no pugui brillar l'obra de Déu.

Del que no podem dubtar, després del que s'ha dit fins aquí, és de la dimensió "limitada" de la història narrada en *Fundacions*. Teresa no intenta ser cronista social. Silencia la major part dels esdeveniments importants esdevinguts durant la seva vida. És una història domèstica, on el quotidià és elevat a epopeia.

Aquest binomi que fa referència a dos conceptes tan teresians com "presència" i "relació" és el marc dins del qual es presenta l'obediència teresiana com a exercici de llibertat viscuda en la seva plenitud. Tant en la seva dimensió horitzontal amb els germans, com en la seva dimensió vertical amb Déu. En el primer cas com a mitjà i en el segon com a fi, com a assoliment de contemplació en l'acció i manifestació suprema de la humilitat a l'estil de l'obediència que va tenir el Fill envers el Pare en el sacrifici de la creu. Quedant-se entre nosaltres com a pa i vi, perquè mai no es cansa d'humiliar-se per nosaltres (F 3,13). El model d'obediència per a Teresa és Crist.

I, igualment, l'obediència és adherir-se a la voluntat de Déu. L'obediència no és un fi, és un mitjà i el camí més ràpid per arribar a la unió amb Déu, a la "obediencia de amor", de "dedición" (F 5,10). L'obediència és conversió, és transformació, és realitzar la voluntat de Déu. L'obediència és la realització personal de Crist en la nostra vida, fer experiència de la seva presència. L'obediència es viu com a ofrena que dona felicitat en Déu (F 6,22).

A més, l'obediència és també exercici de responsabilitat i llibertat, ja que el seu àmbit d'actuació és la pròpia història personal. Diríem, simplificant, que l'obediència regula la relació de l'home amb Déu i amb els altres. Dirà Teresa: "*Quisiera más verla obedecer a una persona que no tanta comunión*" (F 6,18). I per això aquesta relació necessita les mediacions humanes, la qual cosa denominaríem autoritat o obediència humana. Aquestes mediacions són representativitat de Déu. Aquí l'obediència es converteix en nucli i element clau del discerniment (F 6,12). Només devem obediència a Déu, fins i tot l'Església és vista com a mediació (F 5,12). Teresa escriu uns consells sobre l'obediència a les prioros on els recorda aquesta realitat i presenta tres criteris. El primer, pedagògic: cal adaptar-se a les exigències del súbdit, perquè l'obediència produeixi els fruits propis de la vida cristiana, el desenvolupament teològic de les virtuts (F 5,11; 12,2; 16,3). El segon, humà: l'obediència no es porta a pes de braços (humanisme teresià) (F 5,3; 18,9.11.13). El tercer, mistagògic, basat en l'amor. S'ha d'ajudar a construir una vida d'amistat amb Déu i de fraternitat entre tots els membres de la comunitat (Cta. 30 de maig de 1581). Ens re-

corda l'esbós de comunitat plantejat a *Camí de Perfecció*: “*que en esta casa, que no son más de trece ni lo han de ser, aquí todas han de ser amigas, todas se han de amar, todas se han de querer, todas se han de ayudar*” (CV 4,7).

En definitiva, l'obediència per a Teresa regula la relació i s'enforteix en la presència. En l'obediència resideix el principi de la salvació. L'obediència neix, s'alimenta i s'esvaeix en l'Amor. L'obediència és manifestació de la nostra capacitat d'estimar. Només qui estima és capaç d'obeir i només qui obeeix és capaç d'estimar. L'obediència és ofrena i manifestació de solidaritat amb Crist (F 18,11).

En el fons, l'exhortació a l'obediència és un intent d'animar i sostenir viva una fèrria voluntat de fidelitat a l'esperit originari de la reforma. L'obediència ha transformat Teresa i ha conformat la seva obra.

Yo más me huelgo que tengan en esto de obediencia demás, porque tengo particular devoción a esta virtud, y así he puesto todo lo que he podido para que la tengan; mas, poco me aprovechara si el Señor no hubiera por su grandísima misericordia dado gracia para que todas en general se inclinassen a esto. Plega a Su Majestad lo lleve muy adelante, amén. (F 18,13).

Podríem concloure dient que Teresa és la mateixa obediència i *Fundacions* la seva manifestació, perquè l'obra començada com a manera de manifestar la glòria de Déu vagi “*siempre de bien en mejor*” (F 29,32).

b. Ahora comenzamos y procuren ir comenzando siempre de bien en mejor (F 29,32) este estilo de hermandad y recreación que tenemos juntas (F 13,5).

Fundacions continua l'exposició començada a *Camí de Perfecció* sobre la comunitat teresiana i la seva concepció de la vida religiosa. Teresa concep la vida religiosa com una opció profunda de fe, que es fa visible en “*un darse del todo al Todo*” (CE 12,19). És trobada amb Crist per posar-se al seu servei (F 29,33). Pren sentit com a configura-

Inaugura un nou estil de vida que vol servir l'Església inserint-se en la societat, com a element contestatari a les tradicions apreses a l'Encarnació. Abans que monestirs amb moltes monges, prefereix monestirs amb poques, a l'estil del col·legi de Crist. Davant del tema de l'honra, enarborava la bandera de la igualtat evangèlica; davant dels privilegis de les monges riques, pren una opció per les pobres —com ho mostren la fundació de Sant Josep d'Àvila i tots els altres monestirs (siguin amb renda o sense)—; davant de la degradació que suposa el treball manual, opta conscientment pel treball manual perquè les seves monges puguin ser lliures en les seves decisions i romanguin sempre allunyades de les temptacions i de les esclavituds que provenien de satisfer els benefactors. A més, enfront de les guerres de religió, ella defensarà la necessitat d'una resposta pacífica: les seves fundacions (CV 3,1).

La història és per a Teresa de Jesús el lloc privilegiat per llegir els signes dels temps i acordar la pròpia voluntat a la voluntat de Déu en clara projecció escatològica. Per aquest motiu, la lectura de la història i la comprensió de la vida necessiten discerniment. Això és el que farà Teresa des del moment de la visió de l'infern. Per això, *Fundacions* no és res més que una gran pregunta o una relació presentada davant d'aquells que poden donar categoria eclesial a aquesta obra.

Fundacions és una lectura de la vida emmarcada entre la percepció del Transcendent i la consciència de ser limitat, característica omnipresent en la història de l'home. *Fundacions* és experiència de l'Amor de Déu viscut en la tensió escatològica del ja però encara no.

5. *Fundacions*, la gran epopeia del familiar.

El llibre de les *Fundacions* narra les vicissituds per les quals ha passat la seva reforma. Ho fa amb un estil descriptiu, viu i detallista. Descriu de forma individualitzada cada fundació, excepte la de Sant Josep que apareix a *Vida*.

Té importància perquè és la història de la reforma vista amb els ulls de Teresa. És, per tant, història subjectiva i document de primera mà. És la història de la seva conversió constant. En cada fundació posa tota la

ta. Ja des del mateix pròleg (F pròl.,3) apareix aquesta realitat com la finalitat buscada. El Senyor va solucionant els diferents problemes que sorgeixen en cada fundació: aconseguir la casa a Medina del Campo (F 3,3-4), protegeix les monges davant dels toros (F 3,7), li confirma que ha de fundar a Malagón malgrat ser un lloc petit i mal comunicat (F 9,5), l'obliga a posar-se en camí en les últimes fundacions (F 29,6).

Per això, és un fragment de la història personal de salvació de Teresa, que es presenta a l'estil de les grans figures bíbliques com la persona que es posa al capdavant del poble per guiar-lo fins a la terra que Déu li ha promès. I de la mateixa manera que els llibres històrics de l'Antic Testament presenten una estructura per realçar la presència de Déu, aquí també trobem aquesta estructura centrada en el dramatisme de la batalla que es dona en l'ànima i en el món entre Déu i el maligne. Assenyalem a manera d'exemple la nit passada a Salamanca. Moment en el qual els temors humans són signe de temptació i motiu per mostrar la confiança dipositada en Déu (F 19,3-5).

En una època en la qual es nega la presència i la humanitat de Crist, ella va respondre amb la vivència de Crist Espòs i amb la presa de possessió de totes les seves fundacions per part del Santíssim Sagrament (F 3,9). Enfront de la temptació d'abandonar aquella Església pecadora, se sent indiscutible filla d'aquesta Església, en aquests temps que calen amics forts de Déu (V 15,5) i sempre hi ha grans testimonis dels quals donar raó perquè siguin llum davant el món (F 28,5). Són els exèrcits de Déu, formats per persones senzilles i humils, que acreixeran amb la seva debilitat el protagonisme de Déu i actuaran com a signe profètic de denúncia davant els mals de la seva època i de recerca de la voluntat de Déu.

Teresa capitanejarà una forta activitat missional i una constant activitat evangelitzadora al capdavant del moviment reformador. Ho durà a terme participant vivament de la seva realitat eclesial, prenent partit pels espirituals, però sense deixar de costat els lletrats. Incloent el seu ideal de vida i oració dins del moviment de la "*Devotio Moderna*". Democratitzant i universalitzant l'oració com a camí de santedat.

ció amb Crist; sense haver de deixar de costat el realisme de la vida i la connatural presència del dolor i del sacrifici. Identificarà vida religiosa i oració. Identificarà vida religiosa i asceti. És imitació de Crist en la creu (F 28,43), seguint l'exemple de la seva obediència. I com a "*imitación*" serà sempre "*proyecto nuevo*" (F 13,5), camí d'alliberament al servei de l'Església (F 1,6). Vida religiosa, *ese estilo de hermandad y recreación que llevamos juntas*, és sinònim de projecte, de començament, d'alguna cosa inacabada.

L'obediència a Déu ha de ser viscuda cada dia com a novetat, sempre en estat d'espera vigilant, atents a l'escolta de la paraula amorosa d'aquell que ocupa el centre de la comunitat: Crist. La vida religiosa es converteix en un estar en Crist i amb Crist i viure per Crist. Crist és el punt de partida i la meta. Se celebra i viu de manera especial en el sagrament central de la jornada teresiana: l'Eucaristia. Motor i estímul de totes i cadascuna de les seves fundacions i element central de la comunitat.

Si a això unim la identificació que es dona entre Crist i la seva Església, compremem que la vida religiosa i l'oració tenen una finalitat concreta: buscar el bé i la salvació de les ànimes, treballar per la propagació de l'Església. Finalitat clarament exposada en *Fundacions* quan relata la seva trobada amb fra Alonso Maldonado (F 1,6-7). La vida religiosa teresiana és una encarnació de l'oració missionera i eclesial, viscuda en la interioritat de la persona.

Però aquest camí presenta perills, els seus pitjors enemics són la malenconia i la imaginació (F 7). Amb el realisme que la caracteritza, Teresa ens indica la necessitat d'un discerniment vocacional, ja que no totes les persones estan cridades a aquest camí (F 18), ni totes són capaces de portar endavant aquesta creu de la mortificació interior, amb la dignitat amb la qual Crist va carregar amb la seva (F 22,5). Fins i tot, aquest discerniment és necessari per mantenir la puresa i la frescor dels començaments i així mantenir el projecte en el seu estat fundacional (F 4,6-7; 27,11-12). Les biografies que presenta obeeixen a aquesta intenció de descriure'ns els candidats ideals per a la vida religiosa teresiana: Catalina de Cardona, Beatriz de la Encarnación, Casilda de Padilla, P. Gracián, etc. Resumint, i en un exercici de concreció, po-

dríem assenyalar les següents qualitats com a necessàries per viure aquest estil de germanor i recreació:

- Humilitat, oblit de si, “avorriment de si”.
- Vida d’oració.
- Gran deseiximent, mortificació, penitència.
- Pobresa i confiança en la Providència.
- Constància i determinació.
- Discerniment constant per buscar ser agradable a Déu.
- Alegria en el Senyor (acontentament interior).
- Virtuts provades, especialment l’obediència i humilitat.
- Modèstia i honestat.
- Netedat i transparència de vida.
- Servei als altres: desig del bé de les ànimes i desig de patir per Déu.
- Discreció i suavitat.
- Amor a la Mare de Déu.
- Fortalesa en les dificultats.
- Paciència en la malaltia.
- Igualtat amb tothom en el tracte.
- De tracte agradable (estil de germandat i recreació).
- Comunicar l’experiència de Déu.
- Bon enteniment.
- Gratitud.
- Vivència de la fraternitat.
- Radicalitat en el seguiment de Crist.
- Gran amor per la vivència eucarística.
- Viure una oració apostòlica eclesial.
- Ser capaces de contagiar l’experiència de Déu amb el testimoni.

Percebem en aquestes qualitats les virtuts del seguiment: radicalitat evangèlica, pobresa personal i comunitària, amor mutu, abnegació evangèlica, humilitat i servei a l’Església.⁵

---

⁵ En aquest context s’han d’entendre els avisos a les prioros (F 18,5-13). L’autoritat al servei de l’obediència a Déu. L’obediència és un criteri de discerniment i valoració comunitària.

Els consells evangèlics són la base de la vida religiosa i es manifesten tant en les virtuts humanes com en les teologals, possibiliten la consecució de la llibertat d’esperit (F 5,15) i, alhora, realitzen la inserció del religiós en el món.

A *Fundacions*, Teresa incideix molt en la importància de la pobresa com a testimoni del Regne de Déu enmig del món (F 14,4-5; 15,14-15), també en l’obediència que organitza la comunitat i ens posa en disposició de configurar-nos amb Crist (F 5) i col·laborar amb la seva gràcia en la realització del propi projecte personal en la vida comunitària. Per contra, la castedat no apareix citada directament; no obstant això, és en totes i cadascuna de les seves pàgines com a atmosfera necessària perquè aquest llibre trobi el seu sentit (F 4,5; 28,14.43; 31,46.47).

La vida religiosa és una recerca de la perfecció cristiana donant prova de l’amor de Déu (F 5,15), de la llibertat d’esperit que neix d’aquest amor (F 6,15), essent exemple de paciència i humilitat per al món (F 5,15). En resum, podríem dir que per a Teresa és una opció profunda de fe, una imatge de Crist crucificat i salvador i un projecte d’alliberament integral, entès com a servei a l’Església. Tot això, viscut en un ambient de recreació, silenci i equilibri personal. Amb els ulls sempre posats a no perdre la radicalitat de la donació i l’experiència de la novetat:

Veo que he perdido yo lo que ellos trabajaron y que en ninguna manera me puedo quejar de Vos, ni ninguna es bien que se queje, sino que, si viere va cayendo en algo su Orden, procure ser piedra tal con que se torne a levantar el edificio, que el Señor ayudará para ello (F 4,7).

c. ... para hacer Dios grandes mercedes a quien de veras le sirve, siempre es tiempo, y procuren mirar si hay quiebra en esto y enmendarla (F 4,5).

Fundacions és un text privilegiat per observar la presència de la Providència Divina en la història de l’home i l’experiència que en té la San-